

70'ler uçmadan kanadı kesilmiş gibi...

'Sazlı Cazlı Sözlük'ün üçüncü cildi 'Görecek Günler Var Daha'da 70'li yıllar Türkiye'sinde hayatın akışını müzik, popüler kültür üzerinden anlatan Derya Bengi, "Âşık Mahzuni'nin bir türküsü var: 'Daha anamdan doğmadan, yedi yaşına değmeden, ihtiyar oldum'. 70'lerin ruh halini iyi yansıtıyor. Bir yanda umut dolu, dinamik, örgütlü bir toplum fotoğrafı gözüküyor, ama 12 Mart rejiminin tetiklemeyle kolayca şiddet sarmalına girip ziyan oluyor" diyor.



ERKAN AKTUĞ
erkan.aktug@hurriyet.com.tr

50 'lerle başladığımız 'Sazlı Cazlı Sözlük'ün üçüncü cildi 'Görecek Günler Var Daha'yı hazırlarken 70'lere dair nasıl bir hissiyat oluştu sizde? 70'leri nasıl özetlersiniz?

Âşık Mahzuni'nin bir türküsü var: 'Daha anamdan doğmadan, yedi yaşına değmeden, ihtiyar oldum, ihtiyar oldum'. 70'lerin ruh halini iyi yansıtıyor. Bir yanda umut dolu, dinamik, örgütlü bir toplum fotoğrafı gözüküyor, ama 12 Mart rejiminin tetiklemeyle kolayca şiddet sarmalına girip ziyan oluyor. Uçmadan kanadı kesilmiş gibi...

70'li yıllar çocukluğunuza denk geliyor. Kitabın araştırmasını yaparken o yılları yeniden mi yaşadınız? Çocukluğunuzda fark etmeyip araştırmalarınız sırasında keşfettiğiniz şeyler oldu mu?

Çocukluk başa bela. Benimki, laklak oynamakla başlayıp 'Sarı Çizmeli Mehmet Ağa' dinlemekle biten bir çocukluk işte. Ömrümün hiçbir döneminde 70'lerdeki kadar televizyon izlememişimdir. Ama televizyonun bir iktidar mücadelesi alanı olduğunu, Meclis'te bütün partilerin televizyonu ele geçirmek için didiştiğini, koalisyonların televizyon kavgası



yüzünden çöktüğünü bu netlikle yeni idrak ettim.

Sabahattin Ali'nin şiirinden bestelenen 'Aldırma Gönül' şarkısından ödünç aldığımız 'Görecek günler var daha' dizisini, kitabın ismi yapan duygu neydi?

Bu kitap serisinde zaman kavramına vurgu yapan isimler seçtim hep. Kerem Güncü'nün bestesi Batı'daki caz standartları gibi bir payeye erişti. Adeta TSE damgalı bir şarkı. Geleceğe beslenen umudu yankılayan, aynı anda hem direniş hem de sabir telkin ediyor.

'Abba'dan 'Zülfü Livaneli'ye, 'Batsın Bu Dünya'dan 'Benimle Oynar mısın'a, 'Cıvıv Çıkacak Kuş Çıkacak'tan 'Emmanuelle'e, '1 Mayıs'tan 'Memleketim'e, 'İstanbul Festivali'nden 'İzmir Fuarı'na, 'Hippi Kraliçesi Perihan'dan 'Hair'e, 'Hababam Sınıfı'ndan 'Umut'a sözlük maddelerini belirlerken nasıl bir süreç işledi?

En basit şarkı bile bazen katman katman öykü biriktiriyor. Dönemi temsil etme kabiliyeti olan şarkıların, filmlerin, toplumsal figürlerin peşine düştüm. Mesela 'Memleketim' aslında İngiliz folklorunda bir çocuk şarkısıyken yıllar içinde nice macera yaşıyor, bir bakıyorsunuz Yahudi marşı, bir bakıyorsunuz Kıbrıs'ta Türk kahramanlık destanı oluvermiş.

Sözlüğe sığmayan şeyler olmuştur mutlaka. Hangi kriterlere göre eleddiniz, içiniz rahat mı bu anlamda?

Almanya göçmenliği olgusunu daha fazla, daha derin yansıtabilmek istedim. Neyse ki bu konuda bir hazine olan Adilet Ağaoglu'nun 'Fikrimin İnce Gülü' romanına birazcık değinebildim.

Batı'da rock müziğin günümüzde de çok sevilen pek çok efsane grubu, başarılarını 70'lerde verdi. Özellikle de 1971 tarihli pek çok albüm başarıyla kabul edilir. Türkiye'de de benzer bir durum dikkatinizi çekti mi?

1970'ler, özellikle ABD'de, Bruce Springsteen gibi istisnalar hariç, bir önceki on yıla oranla apolitik bir evreye geçişi de simgeler. Türkiye'de ise tersine, 1970'le, Bora Ayanoglu'nun yazdığı, Alpay'ın söylediği 'Fabrika Kızı' toplumu bakışın özgün şarkı yazarlığına sızması açısından bir milat. 1974'te Bülent Ortaçgil'in 'Benimle Oynar mısın' albümü bir diğer sıçrama. Aslında bizde o günlerde dört başı mamur albüm sayısı o kadar az ki. Edebiyat çevrelerinde zaman zaman 'Türkiye'de roman var mı, yok mu?' tartışmasıyla hamlığa ve gecikmişliğe dikkat çekilir. Müzikte de 'Albüm var mı yok mu?' diye tartışılmalı bence.

12 Mart ile 12 Eylül arasına sıkışmış

70'ler, Türkiye tarihinde solun da en çok yükselişte olduğu dönem. Bu durum dönemin müziğine, popüler kültürü ve sanatına doğru oranda yansdı diyebilir miyiz?

Elbette. Şanar Yurdatapan gibi birine çok az ülkede rastlanır: Hem pop müziğin tam merkezinde hem de politik müziğin öncüsü... Şerif Gören'in filmi 'Derdim Dünyadan Büyük'te Orhan Gencebay parkasıyla solcu bir halk önderi... Cem Karaca, bir dönem Emel Sayın'ı, Muazzez Abacı'yı kat kat aşarak 'İzmir Fuarı'nın gerçek assolisti' sıfatı kazanıyor.

Erkin Koray'la John Lennon'un Cannes'daki muhabbeti ya da Abba'nın tohumlarının 1970'te tatil için geldikleri Kıbrıs'ta atıldığı gibi pek çok ilginç anı ve detay var kitapta. Araştırma sırasında en çok hangi gazete ve dergiler kılavuzunuz oldu? Bunlara nasıl ulaştınız?

Kütüphaneler meskenim oldu. Günlük gazetelere ilaveten Hey, TV'de 7 Gün, Hayat, Ses gibi dergilerin veya Yedinci Sanat gibi sinema yayınlarının sayfalarında kayboldum. Gerekliğinde Wikipedia'yı da açtım.

50'li, 60'lı, 70'li yıllar 'Sazlı Cazlı Sözlük'leri Türkiye'nin o yıllarına zamanda yolculuk gibi... Zamanda yolculuk olsaydı, bugünden hangi yıllara ısınlanmak isterdiniz?

20. yüzyılın ilk yarısına. Ama illa ikinci yarısına denk gelecekssem, 60'lara...

Kitabın sunuş yazısında 60'ların hâkim duygusunun 'bugün', 70'lerin 'yarın', 80'lerin de 'dün' olduğunu belirtiyorsunuz. Anlaşlan 80'li yıllar 'Sazlı Cazlı Sözlük'ü için de çalışmaya başladınız. Nasıl bir 80'ler kitabı bekliyor bizi?

Benim için tam 'Gençliğim eyvah' zamanları... 70'lerin sonuna doğru ülkeye hâkim olan alacakaranlık 12 Eylül'le birlikte tam karanlığa gömülecek. Öte yandan 24 Ocak kararlarının yarattığı vahşi liberalizmin sahte ısıltı her yanı kaplayacak. Geçmiş muhasebesinin ve nostaljinin 10 yıl. Çelişkilerle yüklü bir dönem.



GÖRECEK GÜNLER VAR DAHA/ 70'Lİ YILLARDA TÜRKİYE: SAZLI CAZLI SÖZLÜK
Derya Bengi
Yapı Kredi Yayınları, 2019
400 sayfa, 95 TL.